

مروری سریع بر کتاب‌هایی که شما را با کمترین قیمت به سفر می‌برند

دور دنیا با کتاب!

حسام آبنوس

دبیر قفسه

از قدیم گفته‌اند «بسیار سفر باید تا پخته شود خامی» برای همین سفر رفتن و گشت و گذار جایگاه ویژه‌ای در فرهنگ ملی ما در مسیر رشد و تعالی بشر دارد، همچنین خداوند سبحان در قرآن بندگان را دعوت به سیر و سفر کرده تا از عاقبت گذشتگان درس عبرت بگیرد. به همین خاطر سفر رفتن امری توصیه شده و مهم است که اهل حکمت به آن بسیار توجه کرده و از آن به عنوان ابزاری برای مشاهده سود برده‌اند. سفر کردن و گردش روی زمین و دیدن مناظر مختلف جهان سبب می‌شود انسان به رازها خلقت پی ببرد و در مسیر کشف آنها به پروردگار ایمان پیدا کند، زیرا امیرمومنان علی (ع) فرموده‌اند که آیا مشاهده این همه مخلوقات روی زمین برای ایمان آوردن شما کافی نیست؟ گذشته از این در سفرها انسان می‌تواند تجربه‌های تازه‌ای از افراد مختلف بیاموزد و در زندگی خود به کار ببندد. در کنار آن دیدن فرهنگ اقوام و ملل مختلف نیز از دستاوردهای مهم سفر کردن است، اما همیشه سفر رفتن و گردش روی زمین و دیدن نشانه‌های گوناگون برای همه میسر نیست به همین دلیل سفرنامه‌نویسان از گذشته‌های دور تلاش کرده‌اند نتیجه مشاهدات خود را در قالب سفرنامه‌ها به نگارش درآورده و مکتوب کنند تا از این طریق تجربه‌هایی که در طول سفرهای سخت زمان‌های قدیم کسب کرده‌اند بعد از مرگ با آنها به زیر خاک نرود و برای آیندگان باقی بماند.

سنت نوشتن سفرنامه به همین دلیل همیشه رایج بوده و افراد مختلف رازهایی را که در سفرها کشف می‌کردند در قالب کتاب با زبان و ادبیات رایج زبان خود می‌نوشتند و از این طریق افرادی که توانایی سیر و سیاحت روی زمین نداشتند با کمک این کلمات به «وصف العیش» می‌رسیدند. در این گزارش می‌خواهیم مروری داشته باشیم بر برخی عناوین سفرنامه‌هایی که می‌تواند تجربه زیستن در جغرافیایی متفاوت را برای خواننده رقم بزند. تجربه‌ای که قیمت زیادی ندارد و بهای آن به قیمت پشت جلد کتاب‌ها تمام می‌شود که با توجه به سختی‌ها و مخارج سفر در این روزگار نه تنها گران نیست، بلکه سفری اقتصادی و کم‌هزینه را برای ما فراهم می‌کند؛ سفری که با نشستن بر بال کلمات می‌توان تجربه کرد و به تماشای نقاط مختلف رفت.

جهانگردان مسلمان

معروف‌ترین سفرنامه‌ها مربوط به سفرنامه‌هایی است که جهانگردان و سیاحان قدیمی آنها را نوشته و در گذر زمان به دست ما رسیده است. سفرنامه‌هایی که نویسندگان آنها با نیت شناختن ممالک دیگر قدم در راه کشف سرزمین‌های تازه گذاشتند و تجربیات خود را مکتوب کردند. البته در این مرور سفرنامه‌های این بخش باید یادآور شد که سختی سفر در آن روزگار فراتر از حد تصور ماست. به عنوان مثال همین جناب ناصر خسرو قبادیانی، سفرنامه‌اش در واقع گزارش هفت سال سفر او به برخی ممالک اسلامی است. او سفرش را از مرو آغاز می‌کند و در بلخ پایان می‌دهد تا امروز سفرنامه‌اش در دسترس ما باشد. هرچند با ورود ابزار حمل و نقل جدید بخشی از سختی سفر حذف شده و برای گشتن محدوده‌ای که ناصر خسرو گشته نیاز نیست هفت سال وقت صرف کنیم. ابن بطوطه هم یکی از سیاحان بزرگ جهان است که اهل مراکش بوده و ۲۷ سال (برخی منابع نیز نوشته‌اند ۲۹ سال و نیم) در سفر بوده و شرح مشاهداتش را می‌توانید در کتاب سفرنامه ابن بطوطه با ترجمه محمد علی موحد بخوانید. بسیاری او را بزرگ‌ترین جهانگرد جهان می‌شمارند که از شرق آسیا تا اروپا و آفریقا را گشته و در مسیرش چند مرتبه به ایران نیز سفر کرده است. در بزرگی سفر وی همین بس که فقط شش مرتبه فرضیه حج به جا آورده که نشان می‌دهد او در سفر دور و درازش چند مرتبه از جزیره العرب عبور کرده است. ابن بطوطه همزمان با مارکوپولو است؛ کسی که تبدیل به تصویر مثالی جهانگرد شده و افراد اهل سیر و سفر را اصطلاحاً مارکوپولو می‌نامند در حالی که روی سفرنامه مشهور وی نقدها و تردیدهای جدی وجود دارد.

سفر بر بال خیال شاعران

یکی از قالب‌های جذابی که بستگی به ذوق و قریحه فرد دارد قالب شعر برای روایت سفر است.

شاعران وقتی سفر می‌روند این امکان برایشان فراهم است تا با کمک این قالب مشاهدات خود را بازگو کنند و مایه شگفت‌زدگی خواننده خود شوند. مرتضی امیری اسفندقه یکی از آن شاعرانی است که دو سفرنامه منظوم دارد. «ولی دوشنبه آه» سفرنامه منظوم او به دوشنبه پایتخت تاجیکستان و دیگری «دهلی ستاره بود» روایت شاعرانه‌اش از سفر به دهلی هندوستان. سفرنامه‌هایی کم‌حجم، اما به شدت جذاب که می‌تواند اوقات خوشی را برای خواننده رقم بزند. نکته جالب این است که این مدل سفرنامه‌نویسی در میان هم‌عصران ما مرسوم نیست ولی در میان زائران خانه خدا در دوران صفویه و قاجار مرسوم بوده و سفرنامه‌هایی از حج با زبان شعر موجود است. سیدمهدی موسوی نیز سفرنامه‌ای از سفر زیارتی اربعین دارد که با زبان شعر سروده شده است. این

سفرنامه که چند سالی است منتشر شده در نوع خود اثری متفاوت و جذاب است که خواننده را در موقعیت عمودهای مسیر پیاده‌روی نجف تا کربلا قرار می‌دهد. حالات شاعرانه و تصاویر بکر و دوست داشتنی از ویژگی‌های کتاب «سفرنامه با صاد» است که سیدمهدی موسوی آن را سروده است.

سفرهای قجری

قاجاری «منتشر کرده است. به عقیده جعفریان به این خاطر دوره قاجار در این مجموعه مورد توجه قرار گرفته، چون سفرنامه‌های حج مولود این دوره تاریخی هستند و به همین خاطر با حجم زیادی از آثار در این بازه زمانی مواجه هستیم. «سه روز به آخر دریا» سفرنامه یکی از بانوان شاهزاده قجری است که از سفرش به عتبات و حج حرف می‌زند و تصویری از سفر زنان در روزگار قاجار را نشان می‌دهد. در این بخش که مربوط به دویست سال اخیر است با حجم زیادی از سفرنامه‌ها روبه‌رو هستیم که برای علاقه‌مندان می‌تواند جذاب باشد.

می‌سوزد»، «پاریس از دور نمایان شد»، «آسمان لندن زیاده می‌بارد»، «سن پترزبورگ موزیکانچی دارد» و «بمبئی رقص الوان است» عناوین آثاری هستند که شیروانی آماده کرده تا نحوه مواجهه با شهرهای دنیا را از زبان ایرانی‌های عهد قاجار نشان دهد و در مجموعه «تماشای شهر» منتشر شده است. «چادر کردیم رفتیم تماشا» را خیلی درباره‌اش حرف نمی‌زنیم، چون قرار است در همین شماره به طور مفصل به آن بپردازیم. اما رسول جعفریان، مجموعه‌ای هشت جلدی از سفرنامه‌های حج روزگار قاجار را گردآوری کرده و در قالب کتاب «پنجاه سفرنامه حج

